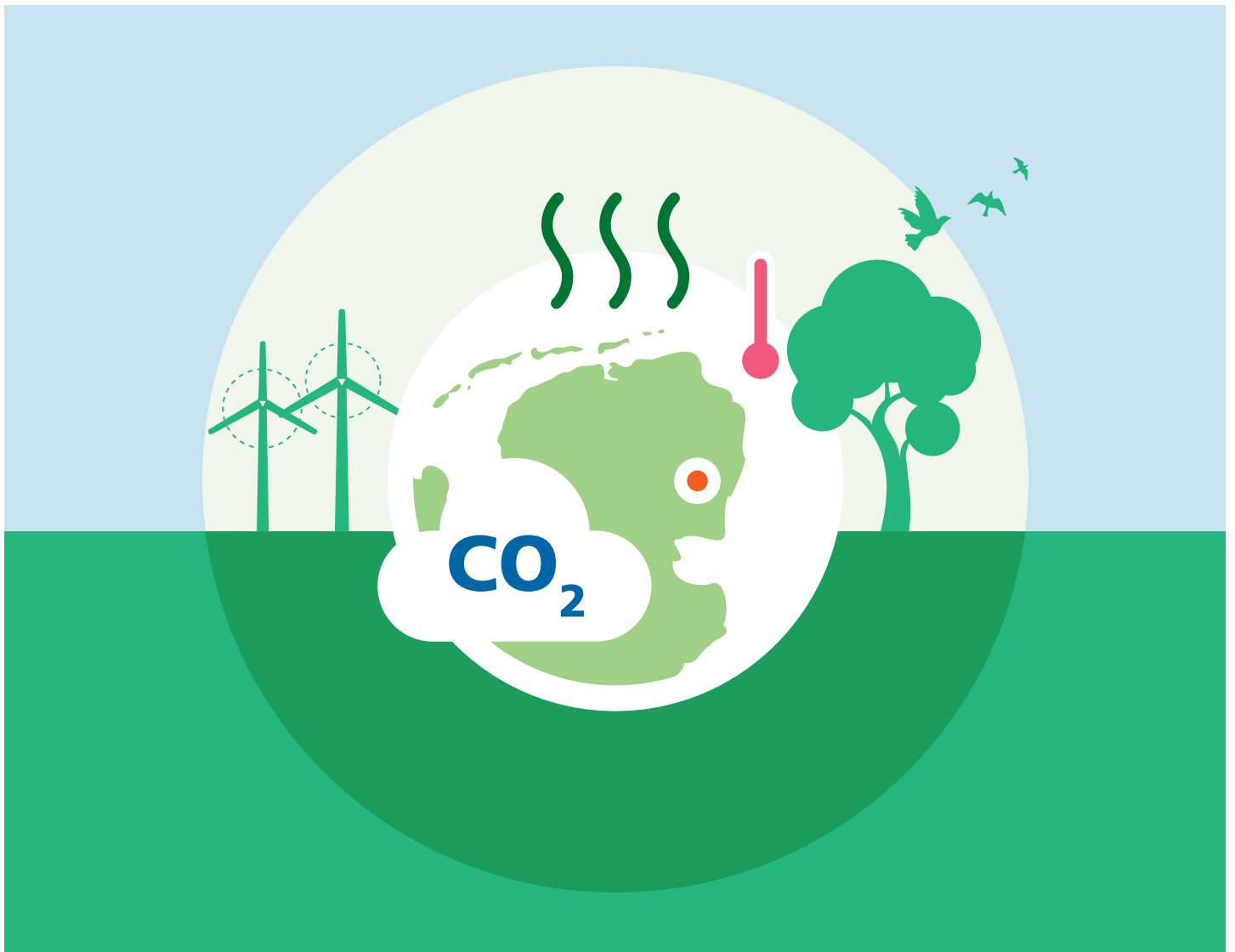

Programmaplan duurzaamheid, energie en klimaat

Inhoud

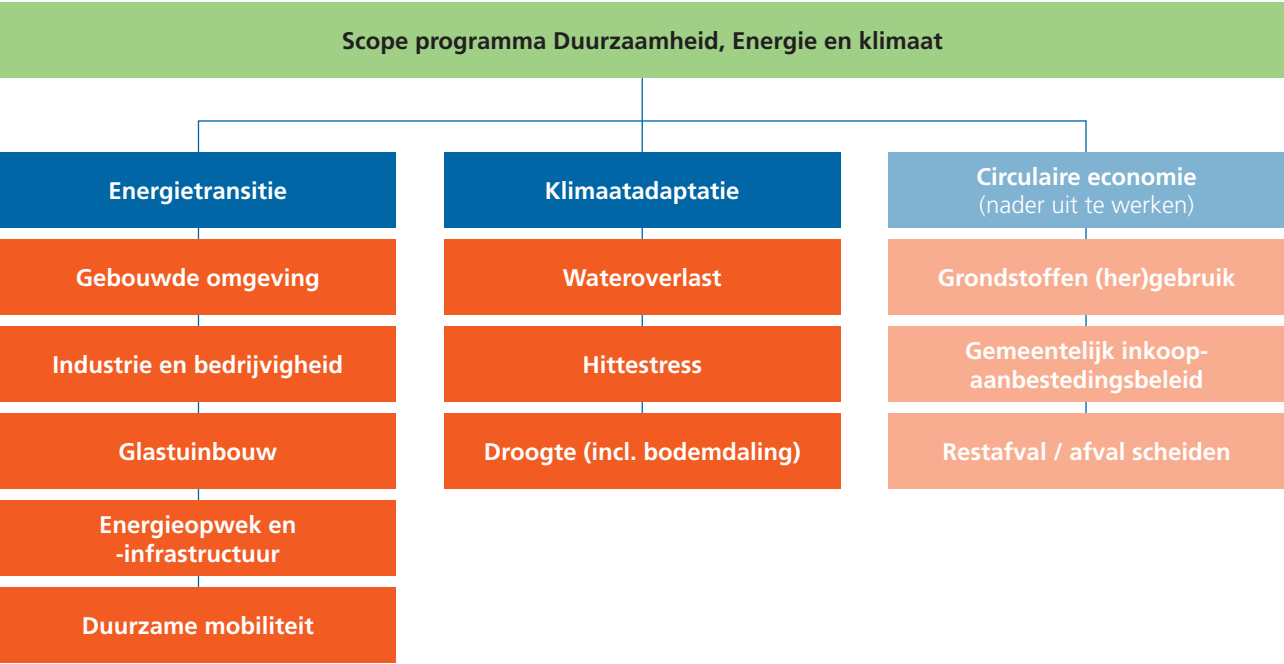
1	Samenvatting	5
2	Inleiding	8
3	Waarom een programma duurzaamheid, energie en klimaat?	11
4	Visie en ambitie	15
5	Programmadoelen en strategie	19
6	Programmadoelen voor 2030 en 2026	23
	1. Energietransitie	23
	2. Klimaatadaptatie	28
	3. Circulaire economie	32
7	Organisatie	35
	1. Sturing van het programma	35
	2. Communicatie	37
	3. Samenwerking	37
	4. Fondsenwerving	37
	5. Capaciteit	38
	6. Financiën	39
	7. Risico's	40
8	Monitoring	43
9	Bronnen	45
10	Colofon	46
	Bijlage	
	Faseplan 2022-2023	49

1 Samenvatting

Duurzaamheid, klimaat en energie hangen samen en zijn als thema's steeds belangrijker. Ook in Emmen. Met het programma Duurzaamheid, Klimaat en Energie willen we de complexe en langjarige opgave in de volle breedte en in samenhang oppakken op een betaalbare, haalbare en realistische manier. De insteek van dit programma is om geen nieuw beleid te maken, maar samen te voegen wat er al loopt en zo overzicht te creëren. Dit programma borgt meer samenwerking en afstemming tussen thema's en inspanningen onderling. Het programma zorgt voor coördinatie en sturing en dus voor efficiënter gebruik van tijd en geld. Het wordt makkelijker om werk met werk te maken, waarmee we meer kunnen bereiken.

Onze ambities hebben we eerder al verwoord in onder andere de Strategienota Emmen 2030, de Energienota 2021-2022 en de Transitievisie Warmte. Met het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat draagt Emmen bij aan een viertal 'Sustainable Development Goals' zoals vormgegeven op de Earth Summit van de VN in New York in 2015, te weten duurzame en moderne energie, robuuste infrastructuur, actie om klimaatverandering te bestrijden en duurzame consumptie- en productiepatronen. In het onderstaande figuur 1 is de scope van het programma opgenomen.

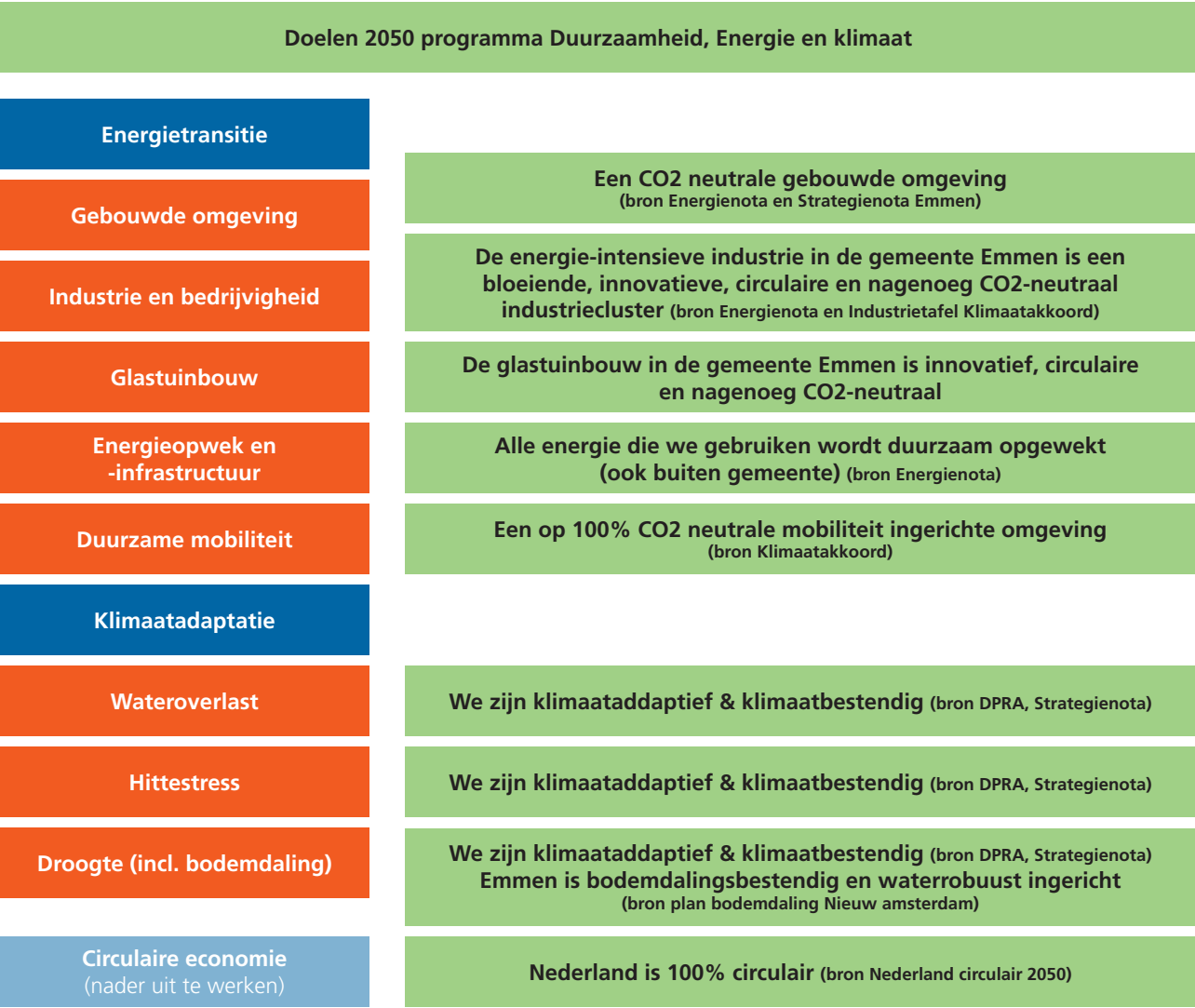
Figuur 1: scope programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat.

We gebruiken voor dit programma de overkoepelende visie en thematische ambities uit de Strategienota, die eind 2021 is vastgesteld in Emmen: ‘Ambities van Emmen voor de middellange termijn in een snel veranderende wereld’. De overkoepelende visie is:

“De wereld is onderling verbonden. Mens en natuur staan niet los van elkaar, maar beïnvloeden elkaar voortdurend. De doelen voor onze natuurlijke omgeving (natuur, milieu en duurzaamheid) halen we alleen als we ons er als

mensen gezamenlijk voor inzetten. Daarom dragen we er ook in Emmen aan bij dat de aarde een prettige en veilige leefplek blijft voor iedereen. Emmen streeft daarbij ook de Global Goals na.”

Per thema hebben we lange termijn doelen, veelal vanuit landelijk vastgesteld beleid, overgenomen als programmadoelen. Circulaire economie wordt in 2022 nader uitgewerkt in roadmaps, op basis waarvan keuzes gemaakt kunnen worden.

Figuur 2: Visie en strategische doelen van programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat

We hanteren voor dit programma vijf strategieën (zie hoofdstuk 5.2). De opbouw van de vijf strategieën gaat uit van een steeds groter ingrijpen in de fysieke leefomgeving, beginnend met *bewustzijn creëren*, via *netwerken bouwen*, *stimuleren en ontzorgen*, naar *zelf beginnen* en uiteindelijk *verstandig opschalen*.

Van de lange termijn doelen hebben we doelen voor 2026 en 2030 voor de drie thema’s afgeleid. Waarbij we onderscheid maken in doelen die in de directe invloedssfeer en verantwoordelijkheid liggen van de gemeente, en doelen die daarbuiten liggen.

Het programma heeft een dynamisch karakter en dat geldt ook voor de te leveren inspanningen. Het programma vraagt om flexibele sturing en afstemming en samenwerking binnen de gehele gemeentelijke organisatie. Wendbaarheid is een voorwaarde. Er is gekozen voor korte en directe lijnen met het bestuur. Het ambtelijk opdrachtgeverschap is formeel belegd in het CMT. De programmamanager Emmen Vernieuwt is als gedelegeerd ambtelijk opdrachtgever, integraal eindverantwoordelijk voor het programma en vormt het directe aanspreekpunt voor bestuur(ders) en CMT.

Als sturingsmodel voor het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat wordt gekozen voor het directiemodel. Dit betekent dat de programmamanager EV / programmaleider EV de beschikking heeft over het budget en de bevoegdheden. Risicomanagement en monitoring vinden plaats volgens de systematiek van Emmen Vernieuwt.

Dit programma zorgt voor een heldere communicatie-strategie. De externe communicatie wordt verzorgd door de projecten, maar binnen de kaders van de strategische communicatie van het programma als geheel en onder de vlag van het programma. Jaarlijks maken we een krachtenveldanalyse om zo meer inzicht en grip te hebben op de noodzakelijke samenwerking met partners. Ook fondsenwerving wordt vanuit het programma opgepakt.

De formatie van programmabureau Emmen Vernieuwt is ten behoeve van de programmatisch aansturing van het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat met ingang van 2022 met 2,5 Fte uitgebreid. Voor de periode na 2022 moet dit nog structureel worden geregeld in de gemeentelijke begroting 2023 en verder.

Er zijn duidelijke signalen dat het Rijk structureel met middelen komt om deze opgave integraal op te pakken. We gaan vast aan de slag om goed gekwalificeerde mensen binnen te halen en/of op te leiden.

2 Inleiding

Duurzaamheid, energie en klimaat hangen samen en zijn als thema's steeds belangrijker. Ook in Emmen. In de gemeente zijn de afgelopen jaren diverse projecten en processen gestart die direct of indirect met duurzaamheid, energie en klimaat te maken hebben. En onze ambitie reikt verder. Met het programma Duurzaamheid, Klimaat en Energie willen we de complexe en langjarige opgave in de volle breedte en in samenhang oppakken.

We zien dat de opgave rondom duurzaamheid, energie en klimaat vele eigenaren kent. De gemeente heeft soms een regierol en vaak een ondersteunende en/of faciliterende rol. Deze opgave kan alleen slagen als we samenwerken en goed in verbinding staan met uiteenlopende partners. Met een programma creëren we een manier van werken waarmee de samenwerking met partijen vorm kan worden gegeven.

Het realiseren van deze opgave, met veelal landelijke doelstellingen voor de komende dertig jaar, is er één van een lange adem in een hoog dynamische werkomgeving. Om op koers te blijven zullen we de gezamenlijk opgestelde doelen en inspanningen in samenspraak herijken.

Status van dit programmaplan

Voorafgaand aan het schrijven van dit programmaplan is er een inventarisatie geweest van de relevante projecten binnen Emmen en relevant beleid, zowel op gemeentelijk als regionaal, landelijk en Europees niveau. De insteek bij het opzetten van het programma is geweest om geen nieuw beleid te maken, maar samen te voegen wat er al loopt en zo overzicht te creëren. Het programma maakt geen beleid. Echter het programma kan wel constateren dat op thema's/onderwerpen beleid nodig is. Het is aan de lijnorganisatie om het benodigde beleid voor te bereiden.

Dit programmaplan zal na vaststelling onderhevig zijn aan verandering, onder meer omdat juist de thema's waar het over gaat constant in beweging zijn. Om de juiste koers te houden stellen we jaarlijks een faseplan op, waarbij de inspanningen voor de volgende fase worden bepaald om de doelen uit het programmaplan te realiseren. In dit programmaplan zijn de thema's Energietransitie, Klimaatadaptatie en Circulaire Economie opgenomen. De onderwerpen energiearmoede, arbeidsmarkt, biodiversiteit en gemeentelijk rioleringsplan hebben een relatie met het programma, maar vallen buiten de scope. Deze onderwerpen zijn afzonderlijk belegd buiten dit programma. Dit is geen limitatieve opsomming. En mogelijk verandert de scope in de toekomst, net als de inhoud, de doelen en de inspanningen zullen veranderen.

We starten in september 2022 met dit programma door middel van voortzetting van de reeds lopende en in gang gezette projecten, processen en activiteiten. In de fase van uitvoering van het programma zullen nieuwe inspanningen (processen, projecten en activiteiten) geïnitieerd en in gang gezet worden, gericht op de realisatie van de programmadoelen. Dit is mede afhankelijk van de beschikbare middelen en capaciteit.

Leeswijzer

In hoofdstuk 3 staat de grotere context van het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat beschreven: de meerwaarde van het programma en de aanloop naar dit programma. In hoofdstuk 4 beschrijven we de visie en ambitie, en de onderliggende documenten waaruit de visie en ambitie zijn opgebouwd. Dit krijgt een vervolg in hoofdstuk 5, waar we de programmadoelen voor de lange termijn (2050) en bijbehorende strategie uiteenzetten.

In Hoofdstuk 6 zijn de drie programmalijnen beschreven, met alle doelen voor de korte en middellange termijn (2026 en 2030). De inspanningen gericht op het behalen van die doelen zijn opgenomen in het faseplan 2022-2023. Dit faseplan is toegevoegd als bijlage en wordt jaarlijks geactualiseerd.

Hoofdstuk 7 is gewijd aan hoe de organisatie is geregeld. Hierin komen sturing, communicatie (strategie), samenwerking met partijen buiten de gemeentelijke organisatie, financiën, capaciteit, monitoring en omgang met risico's aan bod. Tot slot volgt een lijst met alle gebruikte bronnen in hoofdstuk 8.

3

Waarom een programma duurzaamheid, energie en klimaat?

Er is maar één aarde. En op die aarde verandert het klimaat. Dat heeft enorme gevolgen voor mensen, voor ecosystemen en voor het bedrijfsleven. Dit besef leeft wereldwijd. Daarom zijn er doelstellingen afgesproken en akkoorden gesloten. Door de Verenigde Naties, door veel verschillende landen in Parijs, maar ook op Europees en nationaal niveau en ook hier, in de regio waar Emmen deel van uitmaakt.

Het Rijk heeft veel taken voor de uitvoering van het Klimaatakkoord bij de gemeenten neergelegd.¹ We voelen ons verantwoordelijk en willen onze bijdrage leveren aan een duurzame en circulaire economie en samenleving.

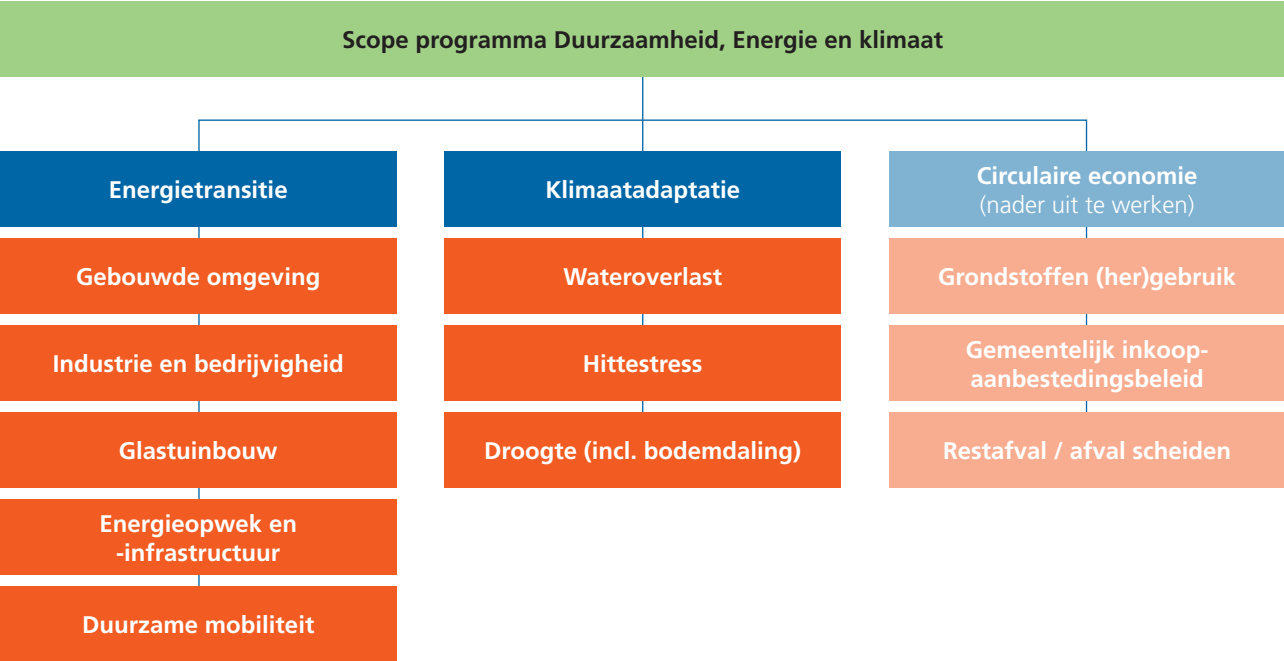
Onze ambities hebben we verwoord in onder andere de Strategienota Emmen, de Energienota 2021-2022 en de Transitievisie Warmte. Met het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat draagt Emmen bij aan een viertal 'Sustainable Development Goals' zoals vormgegeven op de Earth Summit van de VN in New York in 2015.

In het coalitieakkoord van mei 2022 staat dat we steeds meer taken en verantwoordelijkheden vanuit het Rijk krijgen, en dat deze opgaven niet los van elkaar gezien kunnen worden. Wij pakken de taken waar mogelijk in samenhang op. Hoe we dat gaan doen voor de thema's Duurzaamheid, Energie en Klimaat, staat in dit programmaplan.

Figuur 3: Context waarbinnen dit programma speelt (regionaal, landelijk en mondiaal).

¹ Klimaatakkoord, 28 juni 2019, zie www.klimaatakkoord.nl

Figuur 4: Scope van het programma is energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire economie.

De geschiedenis...

Emmen werkt in verschillende projecten aan de thema's duurzaamheid, energie en klimaat. Binnen de thema's energietransitie en klimaatadaptatie is al veel uitgedacht, gepland en in gang gezet. Er zijn veel projecten, programma's en beleidsvormende trajecten waar we nauw mee samenwerken. Deze maken geen deel uit van de scope van dit programma, maar er is sprake van een onderlinge afhankelijkheid om doelen te realiseren. Het is niet gezegd dat dit zo blijft. Er zullen in de looptijd van dit programma thema's toegevoegd worden, maar ook "verdwijnen" Bij de voorbereidingen voor dit programmaplan kwamen de onderwerpen energiearmoede, biodiversiteit, riolering en arbeidsmarkt vaak naar voren. Deze onderwerpen zijn afzonderlijk belegd buiten dit programma en om die reden geen onderwerpen binnen de scope van dit programma.

Taskforce Energiearmoede

Energiearmoede is een groeiend vraagstuk. Steeds meer mensen hebben te maken met sterk stijgende energieprijzen, waarmee de betaalbaarheid onder druk staat. De taskforce Energiearmoede heeft als doel het bestrijden van energiearmoede en richt zich zowel op energiebesparing, als op een financiële tegemoetkoming voor mensen die door de stijgende energieprijzen hun energierekening niet of nauwelijks meer kunnen betalen. Het verduurzamen van de gebouwde omgeving is een belangrijke opgave om energiearmoede te voorkomen.

Biodiversiteit

De biodiversiteit verslechtert. Om die reden is vergroten van de biodiversiteit als doel in veel verschillende projecten en programma's meegenomen. Emmen streeft naar aantrekkelijk en goed onderhouden groen, dat bijdraagt aan biodiversiteit en klimaatadaptatie. De openbare ruimte wordt steeds klimaat adaptiever en bio-diverser ingericht. De verandering in het beheer en onderhoud is van belang.

Riolering

In het Gemeentelijk Rioleringsplan 2018 – 2023 (GRP) is het gemeentelijk beleid op het gebied van inzameling en transport van afvalwater en overtollig hemel- en grondwater vastgelegd. De kostendekking voor de uitvoering van deze watertaken zijn ook in het GRP geborgd. De taken uit het GPR en de doelen voor met name het thema Klimaatadaptatie hebben nauwe verbanden. Vanuit het programma zijn hier meekoppelkansen te maken. Door afstemming te zoeken tussen rioleringsprojecten en inrichting van de openbare ruimte kan werk-met-werk gemaakt worden.

Arbeidsmarkt

Emmen is de centrumgemeente in de Arbeidsmarktregio Drenthe. Samen met vijf andere gemeentes en het UWV verzorgt de Arbeidsmarktregio activiteiten en projecten gericht op verstevigen en vitaliseren van de arbeidsmarkt in de regio. De energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire economie vraagt om ander vakmanschap en daarbij passende opleidingen. In de arbeidsmarkt moet daarop ingespeeld worden. Om die reden is aandacht voor verbondenheid en samenwerking met de Arbeidsmarktregio.

...en de toekomst

Dit programma start met de vaststelling van het programmaplan in september 2022. We gaan door met wat Emmen al doet op deze thema's. Aangevuld met een aantal belangrijke extra's: door meer samenwerking onderling vergroten we de samenhang tussen verschillende thema's en komen we tot beter integraal beleid. Door meer centrale sturing gebruiken we de inzet (mensen, tijd, geld) efficiënter. Door programmatisch te werken krijgen we meer zicht op kansen en kunnen we deze beter benutten. Met andere woorden: door meer te bundelen kunnen we meer bereiken.

De Rijksoverheid heeft middelen toegezegd voor 2022 om de opgave op het gebied van duurzaamheid, klimaat en circulariteit te werken. Er is € 609.042 toegezegd voor 2022. Wij hebben het vertrouwen dat het Rijk structureel met middelen komt om deze opgave integraal op te pakken. Wanneer hier meer zicht op kunnen we meer inspanningen opstarten.

4

Visie en ambitie

De visie en ambities van de gemeente Emmen zijn vastgesteld in de Strategienota van Emmen 'Ambities van Emmen voor de middellange termijn in een snel veranderende wereld'. De visie en ambities uit de Strategienota zijn in dit hoofdstuk opgenomen.

Coalitieakkoord "Vooruit en Betrokken"

In het huidige coalitieakkoord 'Vooruit en Betrokken' wordt verwezen naar de Strategienota. In het coalitieakkoord staat dat duurzaamheid een grote opgave is de komende jaren. Duurzaamheid raakt alle thema's en is daarom als rode draad verwerkt in het coalitieakkoord en niet als afzonderlijk thema opgenomen². Ook hebben we in Emmen de Energienota opgesteld, loopt de vertaling van de Transitievisie Warmte, zijn we bezig met het Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie en starten we met het voorbereiden van een strategisch beleid op basis van Circulair Nederland 2050. Op alle fronten hebben we doelen benoemd en werken we aan realisatie daarvan. Dit staat verder uitgewerkt in hoofdstuk 6.

² Coalitieakkoord 2022, p.3

Figuur 5: Positie en ambitie van Emmen, afkomstig uit Strategienota Emmen.

Visie Strategienota Emmen

“De wereld is onderling verbonden. Mens en natuur staan niet los van elkaar, maar beïnvloeden elkaar voortdurend. De doelen voor onze natuurlijke omgeving (natuur, milieu en duurzaamheid) halen we alleen als we ons er als mensen gezamenlijk voor inzetten.

Daarom dragen we er ook in Emmen aan bij dat de aarde een prettige en veilige leefplek blijft voor iedereen. Emmen streeft daarbij ook de Global Goals na. ”

Ambitie voor de Energietransitie

“In 2050 is Emmen een welvarende, CO2-neutrale gemeente. We stoten evenveel of minder CO2 uit (door bijvoorbeeld mobiliteit en industrie en veenoxidatie) dan dat we vastleggen door bijvoorbeeld meer groen.

De energietransitie zien wij als aanjager voor nieuwe, ruimtelijk-economische en sociale ontwikkelingen in onze regio. Wij stimuleren bedrijven om te innoveren en ondersteunen hen bij het verminderen van de energielasten. Het gaat daarbij vooral om slimmer en duurzamer gebruik van energie in de chemie, maakindustrie en in de glastuinbouw. Emmen stimuleert innovatie en onderwijs gerelateerd aan de circulaire economie (waaronder groene chemie) en energietransitie (waaronder waterstofeconomie). Zo zorgen we voor een goede basis voor het voortbestaan van (werkgelegenheid van) het industriecluster, glastuinbouw en het MKB. ”

Ambitie voor Klimaatadaptatie

“Met een duurzame inrichting van onze ruimte anticiperen we op de klimaatveranderingen. Het behoud en de ontwikkeling van landschap en water is hierbij ons sturend principe. We investeren in extra aanleg, beheer en onderhoud van groen om de klimaatrobuustheid, leefbaarheid en aantrekkelijkheid van Emmen te vergroten. Dit draagt ook positief bij aan de gezondheid en veiligheid van onze inwoners. We nemen maatregelen om de biodiversiteit te vergroten, in zowel bebouwd als landelijk gebied. Alle ontwikkelingen in Emmen stemmen we af met het natuurlijk functioneren van de omgeving. Dat betekent dat het natuurlijke waterpeil en de bodem leidend zijn bij toekomstige ontwikkelingen. Zo bestrijden we wateroverlast, hittestress en droogte.”

Ambitie voor Circulaire Economie

“Wij willen behoren tot de landelijke top van groene, slimme en innovatieve industriekernen.”

We werken toe naar een circulaire economie, zonder uitstoot van schadelijke stoffen en zonder het creëren van afval. We herontwikkelen verouderde bedrijventerreinen of creëren nieuwe bedrijventerreinen voor nieuwe, innovatieve en schone bedrijvigheid. ”

Om dat te bereiken in een land waarin traditionele, lineaire economie geen lange houdbaarheid meer heeft, zetten we in op vroegtijdige overschakelen naar een circulaire economie. Zo versterken we onze vestigingspositie en stellen we de toekomst van Emmense bedrijven zeker.

5 Programmadoelen en strategie

5.1 Programmadoelen voor 2050

Om de visie en ambities te bereiken, heeft Emmen voor de drie thema's doelen vastgesteld of hanteert Emmen doelen vastgesteld door het Rijk. Voor 2050 zijn dat de volgende doelen:

Dit zijn de lange termijn doelen. In het hoofdstuk hierna, beschrijven we de doelen voor deze bestuursperiode tot 2026 en maken een doorkijk naar de bestuursperiode tot 2030. De doelen voor 2050 en 2030 komen rechtstreeks uit (inter-)nationaal beleid, hierdoor zijn deze duidelijker en herleidbaar en voorzien van een bron. Dit geldt niet voor de doelen voor 2026. Deze doelen zijn afgeleid van de lange termijn doelen. De veranderstrategie heeft invloed op de voortgang bij het realiseren van deze doelen.

Doelen 2050 programma Duurzaamheid, Energie en klimaat		
Energietransitie	Een CO2 neutrale gebouwde omgeving (bron Energienota en Strategienota Emmen)	
Gebouwde omgeving	De energie-intensieve industrie in de gemeente Emmen is een bloeiende, innovatieve, circulaire en nagenoeg CO2-neutraal industriecluster (bron Energienota en Industrietafel Klimaatakkoord)	
Industrie en bedrijvigheid	De glastuinbouw in de gemeente Emmen is innovatief, circulaire en nagenoeg CO2-neutraal	
Glastuinbouw	Alle energie die we gebruiken wordt duurzaam opgewekt (ook buiten gemeente) (bron Energienota)	
Energieopwek en -infrastructuur	Een op 100% CO2 neutrale mobiliteit ingerichte omgeving (bron Klimaatakkoord)	
Duurzame mobiliteit	We zijn klimaatadaptief & klimaatbestendig (bron DPRA, Strategienota)	
Klimaatadaptatie	We zijn klimaatadaptief & klimaatbestendig (bron DPRA, Strategienota)	
Wateroverlast	We zijn klimaatadaptief & klimaatbestendig (bron DPRA, Strategienota)	
Hittestress	We zijn klimaatadaptief & klimaatbestendig (bron DPRA, Strategienota)	
Droogte (incl. bodemdaling)	Emmen is bodemdalingsbestendig en waterrobuust ingericht (bron plan bodemdaling Nieuw amsterdam)	
Circulaire economie (nader uit te werken)	Nederland is 100% circulair (bron Nederland circulair 2050)	

Figuur 6: Doelen 2050 uit het Doelen-Inspanningen-Netwerk (DIN)

5.2 Veranderstrategie voor het programma

Dit zijn de lange termijn doelen. In het hoofdstuk hierna, beschrijven we de doelen voor deze bestuursperiode tot 2026 en maken een doorkijk naar de bestuursperiode tot 2030. Om de gewenste beweging te krijgen, hanteert Emmen vijf strategieën. De opbouw van de vijf strategieën gaat uit van een steeds groter ingrijpen in de fysieke leefomgeving, maar de stappen hoeven niet noodzakelijkerwijs in deze volgorde uitgevoerd te worden.

Strategie 1: Bewustzijn creëren

Deze strategie is erop gericht dat inwoners, bedrijven, instellingen en onze organisatie zich bewust zijn dat klimaatverandering om actie vraagt en dat zij daar zelf aan bij kunnen dragen. Actie om risico's van klimaatverandering te beperken en acties richting een andere energievoorziening en een circulaire economie. Ze weten wat ze zelf kunnen doen om risico's te beperken en kansen te benutten.

Strategie 2: Netwerken bouwen

Veel van de doelen liggen niet of maar gedeeltelijk binnen de directe invloedssfeer van de gemeente. Om onze invloedssfeer te vergroten of te gebruiken, bouwen we (mee aan) netwerken met inwoners, bedrijven, (kennis-) instellingen. Binnen deze netwerken wordt kennis uitgewisseld, ervaring en enthousiasme gedeeld. Dit is vaak een eerste voorwaarde voor werken aan gezamenlijke doelen.

Strategie 3: Stimuleren en ontzorgen

We stimuleren bedrijven en inwoners tot het zelf opzetten van projecten en activiteiten. Dat doen we met subsidieregelingen, met het geven van goede informatie en door met bedrijven en inwoners in gesprek te gaan. Waar er initiatieven zijn die in lijn liggen met onze doelen, helpen we door te ontzorgen.

Strategie 4: Zelf beginnen

Gemeente Emmen start zelf met verduurzamen, circulair maken, aanpassen van haar inkoop- en aanbestedingsbeleid en gemeentelijk vastgoed. Beleid, vertaling en uitvoering komen integraler tot stand, omdat we een gezamenlijke ambitie (voor onze eigen gronden) hebben. We geven het goede voorbeeld, doen ervaring op en stimuleren daarmee andere partijen om in beweging te komen.

Strategie 5: Verstandig opschalen

We starten met (pilot)projecten, al dan niet samen met onze partners. Van deze (pilot)projecten gaan we leren wat wel en niet werkt, en daarover gaan we in gesprek met onze partners. De komende jaren bouwen we netwerken op en uit. We versnellen waar dat gezien de mogelijkheden en de context mogelijk is. Daarbij is betaalbaarheid, haalbaarheid en realisme belangrijk. Er kan geen sprake zijn van dwang. We zetten nu niet volle vaart in op een onzekere route, maar zoeken eerst verstandig en vol energie een pad naar een duurzaam Emmen voor iedereen.

6 Programmadoelen voor 2030 en 2026

In dit hoofdstuk beschrijven we de doelen voor de huidige scope van het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat: de energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire economie. Om aan te geven waar de directe invloedssfeer ligt, gebruiken we icoontjes. Als doelen onder onze directe invloedssfeer vallen, geven we dat aan met een huisje. De gemeente staat hiervoor aan de lat. Als we afhankelijk zijn van anderen om doelen te realiseren, geven we dat aan met een wereldbol: uiteindelijk gebeurt het buiten!

een aardgasvrije gebouwde omgeving gezet door de vaststelling van de Transitievisie Warmte. En in december 2021 is de Strategienota Emmen vastgesteld door de gemeenteraad. Daarin staat - onder andere - de visie en ambitie uitgewerkt voor de energietransitie. Deze is eerder geciteerd in hoofdstuk 4 van dit programmaplan. Dit zijn de door de Raad vastgestelde documenten op basis waarvan we projecten/processen uitvoeren. We zien voor de korte en middellange termijn de volgende doelen.

Doelen voor de gebouwde omgeving (woningen, bedrijfsgebouwen)

6.1 Energietransitie

Voor dit thema is er al veel in gang gezet. Begin 2012 stelde Emmen in de Energienota ‘Werken aan Groene Groei 2012 – 2015’ de ambitie vast om in 2050 energieneutraal te zijn. Die lijn is in 2017 versterkt met de energienota ‘Emmen geeft Energie’. Die ambitie is in 2021 verlengd. Ook is er in 2021 een eerste stap naar

- Een CO2 neutrale gebouwde omgeving in 2050³
- In 2030 is een vijfde van de woningen en overige gebouwen verduurzaamd richting aardgasvrij(ready)⁴
- In 2030 zijn meer wijken aangewezen voor Wijk Uitvoeringsplannen (WUP’s) en in uitvoering⁵
- In 2030 is de Transitie Visie Warmte (TVW) geactualiseerd⁶
- In 2030 zijn alle eigen gebouwen verduurzaamd naar energielabel A⁷

Doelen energietransitie, gebouwde omgeving 2026			
Significante besparing aardgasgebruik in de gebouwde omgeving inclusief utiliteitsbouw en bedrijven	5 wijken hebben vastgesteld wijkuitvoeringsplan (WUP)	De keuze voor wel of geen warmtenet is gemaakt. Eventuele planvorming is in voorbereiding. De rol van de gemeente is helder	Meer eigen gebouwen zijn verduurzaamd naar Energielabel C - Nieuwbouw vastgoed gemeente Emmen is vanaf 2026 fossielvrij - 50% van kernportefeuille vastgoed BVO is energielabel A - Overig vastgoed in kaart gebracht en verduurzaming vastgesteld

3 Bron: Energienota Emmen, Strategienota Emmen
4 Bron: meerjaren onderhoudsplan MJOP, Emmen
5 Bron: Transitievisie Warmte, Emmen
6 Bron: Klimaatakkoord, 28 juni 2019, zie klimaatakkoord.nl
7 Bron: meerjaren onderhoudsplan MJOP, Emmen

Doelen voor industrie en bedrijvigheid

- In 2050 is de energie-intensieve industrie⁸ in de gemeente Emmen een bloeiend, innovatief, circulair en nagenoeg CO2-neutraal industriecluster⁹
- In 2030 is de CO2-emissie met 49%verlaagd t.o.v. 1990¹⁰
- In 2030 is binnen bestaande processen 20% efficiency verbetering gehaald (CO2 emissie per eenheid product)¹¹
- In 2030 is een significant deel van het aardgasverbruik Getec vervangen door Biogas en waterstof¹²
- In 2030 heeft Emmen nationaal een topositie in groene, slimme en innovatieve industriekernen¹³

Doelen energie: Industrie en Bedrijvigheid 2026

Er is een goede publiek private samenwerking waar ieder z'n eigen rol heeft.

Breed gedragen integrale visie vastgesteld op de industriële ontwikkeling in Emmen. Inclusief ontwikkel-agenda, kennis- en innovatie en human capital vraagstuk.

De keuze voor wel of geen warmtenet is gemaakt. Eventuele planvorming is in voorbereiding. De rol van de gemeente is helder

Energie-efficiency opties Getec in kaart brengen. Plan van aanpak in uitvoering.

Energie-efficiency opties 10 grootste energie-verbruikers buiten Getec in kaart. Plannen van aanpak in uitvoering.

Elektrolyser voor max. 10 MW groene waterstof gereed. Productie deels gebruikt door industrie.

De biogas-centrale is gebouwd en in bedrijf

Houtwarmte-centrale obv reststromen uit regionale biomassa is in bedrijf voor Getec Park als vervanging van aardgas

Plan voor middel-lange behoefte energie-infrastructuur (waterstof en elektriciteit) Klaar voor regionale uitvoering.

Aansluiten op back-bone H2 gereed

8 In het energieprofiel van gemeente Emmen is de NAM een grote speler. De NAM is bij uitstek een bedrijf dat energie-intensief is. Uitgerekend op de NAM hebben we weinig stuur vanwege de nationale functie als gas- en olieproducent. We richten ons bij het behalen van dit doel op de overige energie-intensieve bedrijven op onder andere het GETEC terrein

9 Bron: Energienota & industrietafel klimaatakkoord

10 Bron: Industrietafel klimaatakkoord

11 Bron: Industrietafel Noord Nederland

12 Nieuw doel, nog niet vastgelegd

13 Bron: Strategienota Emmen

24 Programmaplan duurzaamheid, energie en klimaat

Doelen voor de glastuinbouw

- In 2050 is de glastuinbouw in de gemeente Emmen innovatief, circulair en nagenoeg CO2-neutraal¹⁴
- In 2030 is de CO2-emissie met 49%verlaagd t.o.v. 1990¹⁵
- In 2030 draagt de glastuinbouw bij aan de landelijke doelstelling dat de emissies van broeikasgassen met 1Mton zijn afgenomen¹⁶
- In 2030 is een significant deel van het aardgasgebruik vervangen door hernieuwbare energie¹⁷
- In 2030 wordt restwarmte en CO2 van industrie opgevangen en geleverd aan de glastuinbouw¹⁸

Doelen 2026: Glastuinbouw

Minder aardgasverbruik in glastuinbouw o.m. door hernieuwbare bronnen

Meer innovatie en verduurzaming in de glastuinbouw en verbetering van de ruimtelijk kwaliteit.

Mogelijkheden koppeling gebruik CO2 uit externe lokale bronnen inzichtelijk

14 Bron: afgeleide van Energienota

15 Bron: tafel Landbouw en landgebruik Klimaatakkoord

16 Bron: tafel Landbouw en landgebruik Klimaatakkoord

17 Bron: afgeleide van de Strategienota Emmen

18 Bron: Industrietafel Klimaatakkoord

25

Doelen voor energieopwek- en infrastructuur

- In 2050 wordt alle energie die we gebruiken duurzaam opgewekt (ook buiten gemeente)¹⁹
- In 2030 is 0,196 TWh zon op land vergund en de netcapaciteit beschikbaar²⁰
- In 2030 is 0,130 TWh grootschalig zon op dak gerealiseerd²¹
- In 2030 is Drentse Zonneroute A37 is mogelijk gemaakt, 0,057 TWh²²
- In 2030 is 0,286 TWh Windenergie mogelijk gemaakt (95,5 Mw)²³
- In 2030 is er een robuust en stabiel elektriciteitsnetwerk²⁴
- In 2030 is de beleidsruimte benut voor kleinschalige zonneprojecten in wijken en dorpen²⁵
- In 2030 zijn alle omgevingsvergunningen van het bod RES 1.0²⁶ verleend

Doelen energie: energieopwek- en infrastructuur 2026				
Meer opwek hernieuwbare energie gerealiseerd door externe partijen	Plan van aanpak vastgesteld 0,130 TWh grootschalig zon op dak	Ondersteuning lokale energie-initiatieven geborgd, inclusief brede participatie en lokaal eigendom (mede-financiering)	De aanvragen die voor RES-projecten zijn ingediend, zijn vergund. In omgevingsplan is ruimte ingepland om voldoende volume te waarborgen en uitval te compenseren (bron: Klimaat-akkoord)	Meer buffering/opslag van elektriciteit gerealiseerd, onder meer door toepassing van waterstof (bron: energienota)
				

19 Bron: Energienota
20 Bron: RES 1.0
21 Bron: RES 1.0
22 Bron: RES 1.0
23 Bron: RES 1.0
24 Bron: RES 1.0
25 Bron: Structuurvisie Zonneakkers
26 Bron: RES 1.0

Doelen voor duurzame mobiliteit

- In 2050 hebben we een omgeving die is ingericht voor 100% CO2 neutrale mobiliteit²⁷
 - In 2030 hebben we 400 laadpalen gerealiseerd in openbaar gebied t.o.v. 2022²⁸
 - In 2030 hebben we meer CO2-neutraal openbaar vervoer²⁹
 - In 2030 hebben we meer emissievrije logistiek in het centrum³⁰
 - In 2030 zijn er doorfietsroutes gereed voor uitvoering³¹
 - In 2030 gaan er meer forenzen op de fiets t.o.v. 2020³²
- Om deze opbouw van doelen te bereiken, hebben we inspanningen geformuleerd. Deze staan in het faseplan benoemd. Aangezien het speelveld voortdurend in beweging is, is het nodig om het faseplan regelmatig te actualiseren.

Doelen energie: duurzame mobiliteit 2026				
Realiseren 200 aantal laadpalen in openbaar gebied t.o.v. 2022	Minstens 1 waterstof tankstation voor zwaar verkeer en OV gerealiseerd	Slimmere en duurzamere stads logistiek in het centrum	1 Doorfietsroute uitvoeringsgereed	Stimuleren OV, gebruik fiets (forenzen), elektrisch vervoer en andere vormen duurzame mobiliteit
	 	 		

27 Bron: klimaatakkoord, 28 juni 2019, zie klimaatakkoord.nl
28 Bron: 'Laad maar': uitrol laadinfrastructuur elektrische voertuigen gemeente Emmen 2022-2026
29 Bron: klimaatakkoord, 28 juni 2019, zie klimaatakkoord.nl
30 Bron: Mobiliteitsprogramma 2021-2030, Provincie Drenthe
31 Bron: Fietsplan (uitvoering is beleid in het programma Bereikbaarheid Emmen)
32 Bron: Regionaal Mobiliteitsplan Drenthe 1.0

6.2 Klimaatadaptatie

Het thema klimaatadaptatie onderscheidt zich voor Emmen³³ in drie onderdelen: wateroverlast, hittestress en droogte. Voor de aanpak van deze onderdelen, zijn in de recente jaren in verschillende gremia plannen gemaakt:

- Het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) is een gezamenlijk plan van gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk uit 2018 om Nederland klimaatbestendig en waterrobuust in te richten. Het DPRA versnelt en intensiveert de aanpak van wateroverlast, hittestress, droogte en de gevolgen van overstromingen.
- De gemeente Emmen maakt deel uit van de werkregio Samenwerking Noordelijke Vechtstromen, die gezamenlijk een klimaatstresstest heeft uitgevoerd om de gevolgen van klimaatverandering en kwetsbare locaties voor de regio in beeld te brengen.
- In juli 2021 heeft adviesbureau Tauw een Uitvoeringsplan Klimaatadaptatie opgeleverd voor Emmen. In dit stuk is de Emmense aanpak en uitvoeringsstrategie bepaald aan de hand van de uitkomsten van de klimaatstresstest.
- Naar aanleiding van diverse bodemverzakkingen is in 2021 voor Nieuw Amsterdam en omgeving een (deel) programmaplan opgesteld voor een pilotproject over bodemdaling. Het plan is een samenwerking tussen de twee waterschappen, de provincie Drenthe en de gemeente Emmen. De uitvoering is januari 2022 gestart.
- In 2022 zal de Samenwerking Noordelijke Vechtstromen starten met het opstellen van een Regionale Adaptatiestrategie (RAS). Dit document zal ingaan op gemeentegrensoverschrijdende effecten van klimaatverandering, waarbij een aanpak in gezamenlijk verband meerwaarde heeft. Onder andere het thema bodemdaling zal hierin worden belegd. De provincie gebruikt de uitkomsten van de RAS bij het actualiseren van de Provinciale Omgevingsvisie in 2023.

In de Strategienota Emmen staat de Emmense langetermijnvisie en ambitie uitgewerkt voor klimaatadaptatie. Deze is verwoord in hoofdstuk 4. Op basis hiervan, en gevoed door de verschillende plannen en strategieën zoals hierboven genoemd, zijn voor de drie onderdelen wateroverlast, hittestress en droogte de volgende doelen vastgesteld:

Doelen voor wateroverlast

- In 2050 zijn we klimaatadaptief en klimaatbestendig³⁴

Doelen klimaatadaptie: aanpak wateroverlast 2026			
Inwoners treffen meer maatregelen tegen wateroverlast (groen dak, regenton, tegels eruit, etc)	Wateroverlast is in 100% van de gevallen onderdeel bij de afweging omtrent: • beleidsvorming • planologische besluiten • bouwplannen • plannen voor inrichting openbaar gebied uitgaande van het klimaat 2050	Vier projecten Subsidie impuls gelden DRPA bijna gerealiseerd *(dienen meerdere doelen, ook hittestress en droogte)	Uitvoering Uitvoeringsplan Klimaatadaptatie Emmen loopt
			

Doelen voor hittestress

- In 2050 zijn we klimaatadaptief en klimaatbestendig³⁵

Doelen klimaatadaptie: aanpak hittestress 2026				
Inwoners treffen meer maatregelen tegen hittestress (groen dak, tegels eruit, etc)	Hittestress is in 100% van de gevallen onderdeel bij de afweging omtrent: • beleidsvorming • planologische besluiten • bouwplannen • plannen voor inrichting openbaar gebied uitgaande van het klimaat 2050	Uitvoering Uitvoeringsplan Klimaatadaptatie Emmen gaande	Verdere invulling geven aan de vergroening van Emmen centrum	Vier projecten Subsidie impuls gelden DRPA bijna gerealiseerd *(dienen meerdere doelen, ook wateroverlast en droogte)
	 	 	 	

33 Emmen hoeft zich geen zorgen te maken over waterveiligheid, in tegenstelling tot lageregelegen gemeenten in Nederland.

34 Bron: DPRA, Strategienota Emmen.
35 Bron: DPRA, Strategienota Emmen.

Doelen voor droogte

- In 2050 zijn we klimaatadaptief en klimaatbestendig³⁶
- In 2050 is Emmen bodemdalingsbestendig en waterrobuust ingericht³⁷
- In 2030 (ver)bouwen we bodemdalingsbestendig en hebben we een ruimtelijke ontwikkeling die bodemdalingsbestendig is³⁸
- In 2030 voorkomen we armoede en schulden als gevolg van droogte³⁹

Om deze opbouw van doelen te bereiken, hebben we inspanningen geformuleerd. Deze staan in de tabel hieronder benoemd, inclusief de rol die de gemeente heeft, waar de inspanning op gericht is en over welk gebied het gaat. Het programma is dynamisch en dat geldt zeker ook voor de te leveren inspanningen. Deze inspanningen voorzien we voor de periode 2022-2023:

Doelen klimaatadaptie: aanpak droogte 2026				
Inwoners treffen meer maatregelen tegen droogte (groen dak, regenton, tegels eruit, etc)	Droogte is in 100% van de gevallen onderdeel bij de afweging omtrent: • beleidsvorming • planologische besluiten • bouwplannen • plannen voor inrichting openbaar gebied	Uitvoering Uitvoeringsplan Klimaatadaptatie Emmen gaande	Uitvoering Deelprogramma-plan Bodemdaling Nieuw Amsterdam gaande	Vier projecten Subsidie impuls-gelden DRPA bijna gerealiseerd *(dienen meerdere doelen, ook wateroverlast en hittestress)
				

36 Bron: DPRA, Strategienota Emmen.
37 Bron: plan bodemdaling Nieuw Amsterdam
38 Bron: plan bodemdaling Nieuw Amsterdam
39 Bron: plan bodemdaling Nieuw Amsterdam

6.3 Circulaire economie

In de Rijkvisie op de circulaire economie *Nederland Circulair*⁴¹ staat het volgende doel gesteld: In 2030 is Nederland 50% circulair en in 2050 is Nederland 100% circulair.

In uitvoeringsprogramma’s , ook opgesteld door het Rijk, staan de activiteiten en beoogde resultaten die als concrete stappen dienen richting de uiteindelijke ambitie. Met ondertekening van het Grondstoffenakkoord in 2017 committeerde een breed maatschappelijk veld zich aan deze uitvoeringsprogramma’s, waaronder – via de VNG – de Nederlandse gemeenten.

Ook in de gemeente Emmen zijn we op zoek naar hoe we de transitie naar een circulaire economie in de volle breedte kunnen stimuleren. Centraal in een goed functionerende circulaire economie staan verschillende thema’s en sectoren (zoals maakindustrie, kunststoffen, bouw, biomassa en consumentengedrag), die verbonden zijn via verschillende invalshoeken (zoals een business ecosysteem, afval- en grondstoffenketens, onderwijs en financiering). In figuur 6 hieronder staan de samenhang weergegeven.

Het coalitieakkoord over een groene economie⁴²: “We zetten met onze regionale partners in op het realiseren van een circulaire economie. Een economie zonder verspilling van grondstoffen en met maximaal hergebruik (recycling) van grondstoffen. Een economie gericht op het terugbrengen van stikstof en CO2 uitstoot door vergroening van producten en productieprocessen. We nodigen ondernemers uit om samen met ons te werken aan impact, innovatie en kennisontwikkeling op het gebied van

circulariteit. We blijven inzetten op verduurzaming van het bedrijfsleven. Een opgave waarbij bedrijven, investeerders, kennisinstellingen en de gemeente elkaar hard nodig hebben om deze te realiseren.

De ontwikkelingen rondom waterstof en duurzame energie bieden Emmen een goed uitgangspunt. Nu er in Europa flink wordt geïnvesteerd in waterstof is het van belang de ingezette ontwikkelingen in Emmen verder te verstevigen. Samen met onze partners in het consortium blijven we ons inzetten om de unieke GZI- locatie te herinrichten als een Energy Hub voor zonne- energie, groen gas en waterstof, onder de naam GZI Next. Deze Energy Hub zal het industriecluster op het GETEC-terrein van groene waterstof kunnen voorzien. “

Vanwege een grote industriële sector heeft deze transitie veel impact op Emmen én liggen er veel kansen. De afgelopen jaren hebben allerlei bedrijven deze transitie aangegrepen als economische kans. Deze bedrijven zijn koplopers in de transitie -zowel in Emmen als nationaal. Denk aan Vepa, of aan de bedrijven die verenigd zijn in Suspacc. We hebben ons afvalbeleid aangepast, en ingezet op hergebruik en verminderen van afval . Er is een innovatieprogramma Chemiecluster Emmen 2022, waarin van innovatie naar valorisatie en integratie een belangrijk doel is. De gemeente is bezig met pilotprojecten circulair inkopen en circulair bouwen (bijvoorbeeld in Wildlands en met woningbouwcoöperaties). Daarnaast hebben we als gemeente samengewerkt in trajecten, veelal geïnitieerd door bedrijven en bewoners:

- Groene Chemie-bedrijven in Emmen. Emmen is door Europa aangewezen als demoregio voor biobased groene chemie. De ondernemers hebben zich verenigd in Suspacc (Sustainable product en chemicals

- cluster). Emmen huisvest absolute topspelers op het gebied van circulaire economie, zoals Cumapol, Morssinkhof, Senbis- en Vepa. Maar denk ook aan het hoveniersbedrijf Snoek Puur Groen en nieuwe bedrijf Re-buildit, die circulaire bouwelementen gaat produceren.
- Onderwijs: Lectoraten Duurzame kunststoffen, Circular plastics en de Minor Green Logistics, aangeboden door NHL Stenden.
 - De rol, positie en het programma van de Greenwise Campus zodat het onderwijs en het bedrijfsleven nauwer in onderlinge samenhang wordt betrokken bij de transitie.
 - Initiatieven als de Emmense Uitdaging, Repaircafés, circulair ambachtscentrum Toolbox.Projecten van Area Reiniging gericht op meerwaarde creëren uit grondstoffen.

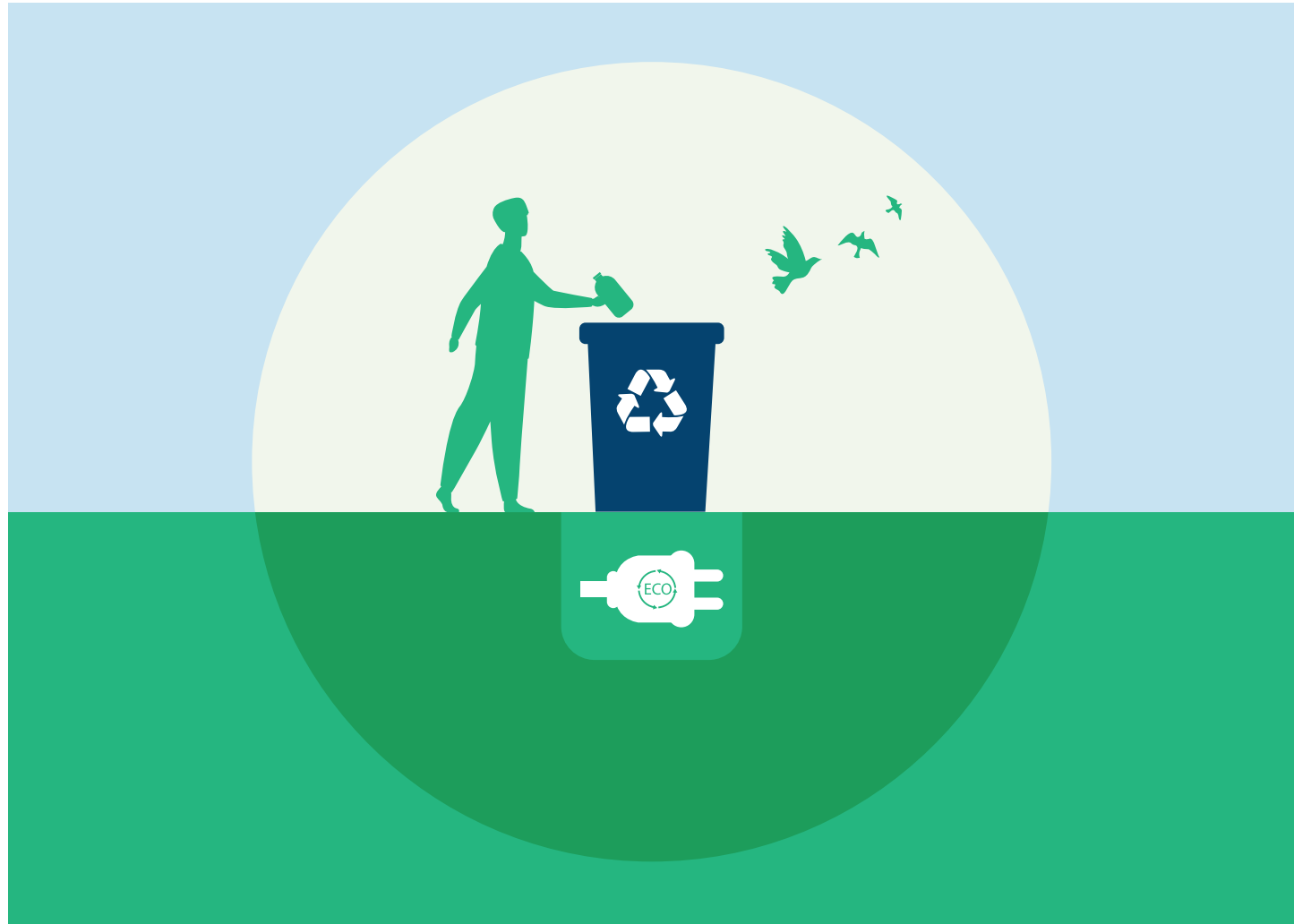
En steeds vaker wordt circulariteit integraal meegenomen in wat wij doen. Binnen onze organisatie, bij andere partijen en zeker ook bij de Emmense ondernemers. We bouwen aan strategisch beleid over circulaire economie, samen met het bedrijfsleven en andere partners in het ecosysteem. Het beleid bouwt voort op de bestaande initiatieven voor de transitie naar een circulaire economie in Emmen. Doel is om in nauwe samenwerking de transitie te versnellen, om zo optimaal de kansen van de transitie te kunnen benutten.

2023: Samen met onze partners een lokale ambitie en actieprogramma circulaire economie

Figuur 7: Onderdelen binnen circulaire economie (horizontaal, nummers 1-5) en de verschillende invalshoeken m.b.t. een aanpak (verticaal, A-F).

40 Nederland Circulair, vastgesteld door het Rijk, 2016
41 Het huidige programma is Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2020-2023
42 Bron: Coalitieakkoord 2022-2026, Emmen.

7 Organisatie

7.1 Sturing van het programma

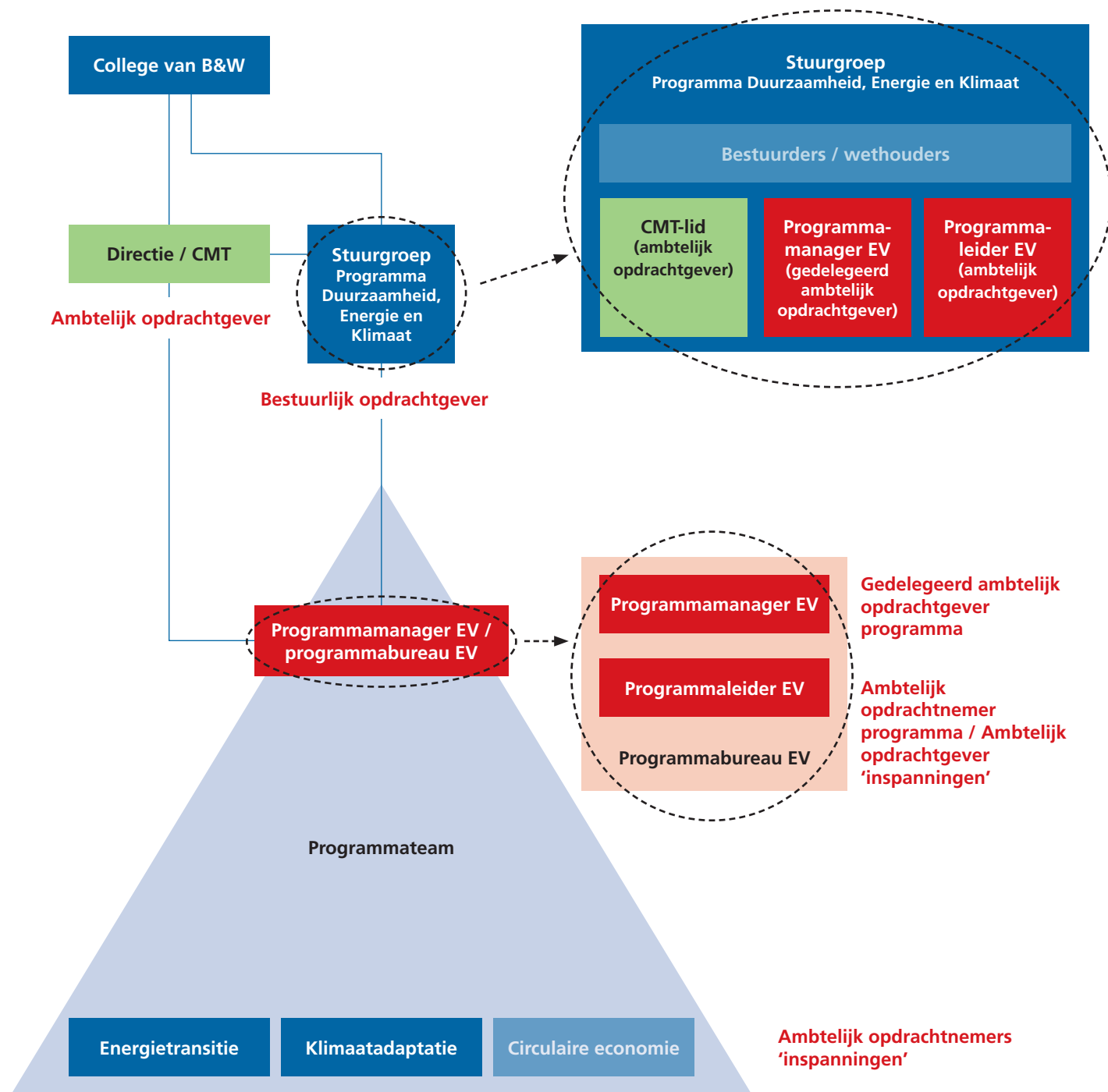
Het programma is dynamisch en dat geldt ook voor de te leveren inspanningen. Wat er nodig is om te komen tot doelrealisatie verandert mee met de veranderingen in het speelveld. Dat speelveld is volop in ontwikkeling. Zo had niemand begin 2022 verwacht dat de EU zou inzetten op afschaling van gebruik van Russisch aardgas en olie binnen een jaar. Ook technische innovaties volgen elkaar snel op. Dit vraagt om een flexibele aanpak met ruimte voor tussentijdse aanpassingen.

Voor het slagen van het programma is een goede positionering en invulling van het opdrachtgeverschap van essentieel belang. Er is gekozen voor een integrale en uniforme aansturing voor de gehele looptijd en een centrale prioriteitstelling. Er is gekozen voor een structuur van werken, met korte en directe lijnen met het bestuur. De stuurgroep Programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat bestaat uit onder andere de betrokken portefeuillehouders, het verantwoordelijk CMT-lid, als formeel ambtelijk opdrachtgever, de programmamanager Emmen Vernieuwt, als gedelegeerd ambtelijk opdrachtgever, en de programmaleider Emmen Vernieuwt, als opdrachtnemer van het programma.

Het CMT-lid met duurzaamheid, energie en klimaat in portefeuille is formeel ambtelijk opdrachtgever van het programma en delegeert de volledige aansturing van en verantwoordelijkheid voor het programma aan de programmamanager Emmen Vernieuwt. De programmamanager Emmen Vernieuwt is als gedelegeerd ambtelijk opdrachtgever, integraal eindverantwoordelijk voor het programma en vormt het directe aanspreekpunt voor bestuur(ders) en CMT. Een programmaleider Emmen Vernieuwt is ambtelijk opdrachtnemer van het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat en primair verantwoordelijk voor de aansturing van het programma en fungeert als opdrachtgever voor de projecten, processen

en activiteiten die binnen de scope van het programma worden uitgevoerd, gericht op het realiseren van de programmadoelen. De programmaleider zorgt voor integrale afstemming tussen de thema's onderling. De benodigde teamleiders worden hierbij betrokken, om commitment, eigenaarschap en capaciteit voor de uit te voeren inspanningen te borgen.

Het programma vraagt om flexibele sturing en afstemming en samenwerking binnen de gehele gemeentelijke organisatie. Wendbaarheid is een voorwaarde. De organisatie van het programma wordt daarop afgestemd onder leiding van de programmaleider. Dit programma borgt meer samenwerking en afstemming tussen thema's en inspanningen onderling. Het programma zorgt voor coördinatie en (multidisciplinaire) sturing en dus voor efficiënter gebruik van tijd en geld. En tot slot wordt het makkelijker om werk met werk te maken, waarmee we meer kunnen bereiken.

Figuur 8: Sturing van het programma DEK

7.2 Communicatie

Het is belangrijk om de centrale programma communicatie te verbinden met de communicatie van de verschillende projecten en processen, zodat er een duidelijke lijn ontstaat.

Dit programma zorgt dit jaar voor een heldere communicatiestrategie. In de communicatiestrategie werken we de strategieën uit, benoemen we de doelgroepen bepalen we welke communicatiemiddelen wanneer worden ingezet. Daarbij wordt rekening gehouden met de overkoepelende communicatie en dat van partners. We zitten dicht op de ontwikkelingen door aan te sluiten bij de actualiteit. In de communicatiestrategie werken we uit hoe we informatie over het programma verspreiden, hoe we successen vieren uit projecten/processen, hoe we uitnodigen tot nadenken en tot uitwisseling met het programma om bekendheid en bewustzijn te creëren.

De externe communicatie wordt verzorgd door de projecten, maar binnen de kaders van de strategische communicatie van het programma als geheel en onder de vlag van het programma. Daarbij gaat het ook om één look & feel en herkenbaarheid. Zo waarborgt het programma de coördinatie en de samenhang tussen de verschillende communicatie uitingen, zowel intern als extern.

Doel van de communicatie:

- Bewustwording creëren voor de onderwerpen van het programma
- Inspireren en motiveren en stimuleren
- Verbinden van programma's, projecten en netwerken
- Informeren en aanzetten tot actie

Met de communicatiestrategie geven we aan hoe communicatie bijdraagt aan de verwezenlijking van de doelen in dit programma. We denken aan een combinatie van:

- Participatiestrategie (samenwerken met de doelgroepen)
- Adoptiestrategie (faciliteren van het kunnen, willen en doen)
- Ambassadeursstrategie (een koploper draagt de visie en boodschap uit op een persoonlijke manier en probeert zo de doelgroepen te activeren)

7.3 Samenwerking

Voor realisatie van de doelen uit dit programma zijn we afhankelijk van andere organisaties en mensen van buiten de gemeente. Om inzicht te behouden op programma-niveau maken we een krachtenveldanalyse die we periodiek actualiseren. Zo kan vanuit het programma effectiever gestuurd worden op de mogelijkheden voor samenwerking en doelrealisatie met externe partijen. Deze opgave kent veel eigenaren, door de inzet van het middel lobbydossier vragen we aandacht bij partners voor zaken waar we als gemeente gedeeltelijk of geen invloed op hebben, maar die wel bijdragen aan onze programmadoelen. We communiceren naar inwoners en bedrijven over voortgang en mogelijkheden om zo bewustwording en handelingsperspectief te vergroten.

7.4 Fondsenwerving

Emmen is goed in het binnenhalen van externe fondsen, bijvoorbeeld COBEN en SEREH. Voor deze opgave worden omvangrijke fondsen beschikbaar worden gesteld (onder andere de Green Deal) en deze fondsen hebben we nodig om de doelen te realiseren. We gebruiken de ervaring uit het verleden en komen we tot een procesaanpak fondsenwerving voor dit programma. Hierbij zoeken we aansluiting bij andere opgaven binnen (en buiten) de gemeente en streven we naar eenduidigheid en

ontschotten. Lobby is een belangrijk instrument. Waar mogelijk sluiten we aan bij bestaande initiatieven om dubbelingen te voorkomen. Hierbij verbinden we kennis en kunde, en zorgen we dat we voor een brede range aan fondsen in aanmerking komen. Er zijn een tweetal grote fondsen beschikbaar, die mede ingezet kunnen worden voor de realisatie van het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat. Dit zijn het Volkshuisvestingsfonds en het Just Transition Fund (zie de kaders hieronder).

Volkshuisvestingsfonds

Het Volkshuisvestingsfonds is om de woningvoorraad in de meest kwetsbare gebieden te verduurzamen en de leefbaarheid te vergroten. Gemeenten en regio's kunnen geld uit dit fonds aanvragen. De gemeenten Borger-Odoorn, Coevorden en Emmen (BOCE) hebben samen met de gemeente Aa en Hunze een subsidieaanvraag gedaan waarbij gemeente Emmen penvoerder is en de programmamanager levert voor de uitvoering. Het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat zoekt actief samenwerking met het Volkshuisvestingsfonds om (meekoppel-)kansen te benutten en werk met werk te maken.

Just Transition Fund (JTF)

Het JTF komt uit de Europese Green Deal. Doel van het fonds is de transitie naar een klimaat neutrale economie te stimuleren, door economische activiteiten te diversifiëren en mensen te helpen bij de aanpassing aan de veranderende arbeidsmarkt. Gezien de grote overlap in doelstellingen gaan we gebruik maken van de financiële JTF middelen in de uitvoering van het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat.

7.5 Capaciteit

De formatie van programmabureau Emmen Vernieuwt is ten behoeve van de programmatische aansturing van het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat met ingang van 2022 met 2,5 Fte uitgebreid. Voor de periode na 2022 moet dit nog structureel worden geregeld in de gemeentelijke begroting 2023 en verder. Het programma zal draaien met een programmaleider (1 fte), de link tussen programma en lijn wordt verzorgd door een vaste (beleids)medewerker duurzaamheid, energie en klimaat (0,5 fte), een ondersteuner (0,5 fte) en financiële ondersteuning (0,5 fte). Daarnaast is capaciteit nodig voor de talloze projecten, processen en inspanningen. Voldoende capaciteit is randvoorwaardelijk voor het realiseren van de doelen uit het programma. We maken afspraken met CMT en/of teamleiders over de inzet van mensen en opdrachtgever en -nemerschap uit de organisatie/lijn.

Er is echter (veel) meer capaciteit nodig dan er op dit moment is. Dit blijkt uit een rapport van AEF, dat in opdracht van de Raad van het Openbaar Bestuur, is opgesteld. Op dit moment weten we nog niet exact hoeveel capaciteit er nodig is, hoeveel capaciteit we kunnen invullen, wat de kosten hiervan zullen zijn en hoeveel de Rijksbijdrage de komende jaren voor de uitvoering van het Klimaatakkoord zal zijn.

Om de meervoudige maatschappelijke opgaven aan te kunnen, en omdat we verwachten dat de krapte op dit specifieke deel arbeidsmarkt alleen maar groter gaat worden, starten we met werven van deskundige medewerkers op gebied van Duurzaamheid, Energie en Klimaat. We wachten hierbij niet op de door de regering toegezegde uitkeringen. We gaan proactief te werk om te komen tot een strategie en zoeken creatief hoe we aan arbeidspotentieel kunnen komen.

7.6 Financiën

Als sturingsmodel voor het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat wordt gekozen voor het directiemodel. Dit betekent dat de programmamanager EV / programmaleider EV de beschikking heeft over het budget en de bevoegdheden. De programmamanager EV is masterbudgethouder voor alle budgetten binnen het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat. De budgetverantwoordelijkheid en bevoegdheden worden (deels) gedelegeerd aan de programmaleider EV, die deze bevoegdheden op zijn beurt weer (deels) kan delegeren aan projectmanagers, procesmanagers, etc., binnen de mogelijkheden van het mandaat verzamelbesluit. Dit wordt in samenspraak uitgewerkt en vastgelegd in programmaopdrachten, projectopdrachten, procesopdrachten, etc.

De begroting van het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat wordt in eerste instantie opgebouwd uit de bestaande budgetten voor de thema's energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire economie. Dit zijn onder andere budgetten van de Energienota, RREW, Kennis- en Leertraject Publieke Ontzorging en klimaatadaptatie. Middelen die (in de toekomst) ten behoeve van energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire economie beschikbaar komen worden gelabeld en zijn beschikbaar voor de opgave.

Met betrekking tot de financiën voor het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat worden onder andere de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Alle reeds beschikbare middelen en personele capaciteit, die nu reeds wordt ingezet voor de uitvoering van programma's, projecten, processen en activiteiten in relatie tot het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat, blijven hiervoor beschikbaar en worden met ingang van september 2022 onderdeel van het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat.
- Alle verkregen en te verkrijgen vrij-bestedbare (Rijks-) middelen voor uitvoering klimaatakkoord worden

ingezet voor de uitvoering van het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat en blijven hiervoor ook beschikbaar (reservering via een door middel van afzonderlijke besluitvorming nog in te stellen bestemmingsreserve Duurzaamheid, Energie en Klimaat).

- Alle verkregen en te verkrijgen niet vrij-bestedbare Rijksmiddelen voor uitvoering klimaatakkoord (bijvoorbeeld in de vorm van een Specifieke Uitkering – SPUK) worden ingezet voor de uitvoering van het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat en blijven hiervoor ook beschikbaar (reservering op het einde van het boekjaar via balanspost overlopende passiva - “Van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te besteden voorschotten op specifieke uitkeringen”).
- Uit de te verkrijgen rijksmiddelen voor de uitvoering van het klimaatakkoord, wordt structureel € 500.000 per jaar beschikbaar gesteld (mits de verkregen rijksmiddelen hiervoor toereikend zijn) voor de programmatische aansturing van het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat vanuit programmabureau Emmen Vernieuwt (voor 2022 is dit reeds geregeld; voor 2023 en verder moet dit bij de gemeentelijke begroting 2023 en verder nog geregeld worden).
- Er zal vanuit het programma actief worden ingezet op het, daar waar mogelijk, verkrijgen van (extra) bijdragen en middelen van derden voor de uitvoering van het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat.
- Er zal door middel van afzonderlijke besluitvorming bij Berap 2022-II een bestemmingsreserve Duurzaamheid, Energie en Klimaat worden ingesteld voor de egalisatie en reservering van jaarlijkse tekorten en overschotten op vrij-bestedbare (rijks)middelen m.b.t. duurzaamheid, energie en klimaat.

7.7 Risico's

Het risicomanagement voor het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat vindt plaats volgens de systematiek van Emmen Vernieuwt. Het doel van risicomanagement binnen Emmen Vernieuwt is het beheersen van de programma's, projecten, processen en inspanningen en de realisatie van de doelstellingen binnen de randvoorwaarden. Het risicomanagement is een belangrijk instrument voor sturing en controle van de programma's en de projecten. Door risicomanagement wordt/worden:

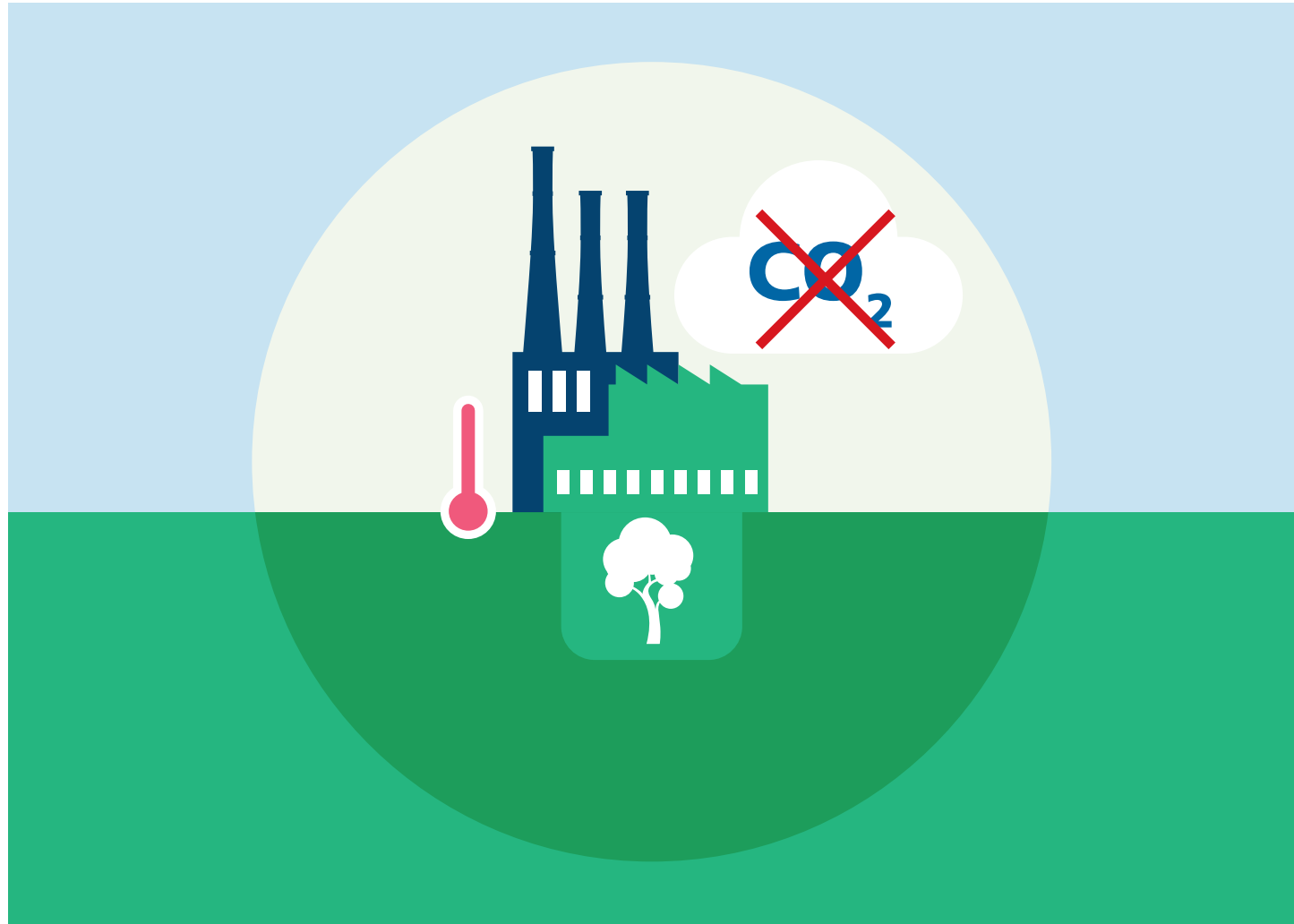
- Risicoalertheid gecreëerd bij medewerkers,
- Proactief met risico's omgegaan,
- Prioriteiten gesteld (aan welke onderdelen op basis van de risico's besteed je de meeste aandacht)
- Het nemen van beslissingen (weloverwogen keuzes) ondersteund.

De risicoanalyse is een momentopname die gedurende het programma, project, proces of inspanning continu wordt herhaald. De mate van diepgang is afhankelijk van de fase waarin het programma of project zich bevindt en van de grootte van de risico's. Binnen Emmen Vernieuwt wordt onderscheid gemaakt tussen programmarisico's en projectrisico's.

- De volgende stappen worden continu doorlopen:
1. Inventariseren en analyseren van risico's
 2. Formuleren van beheersmaatregelen
 3. Uitvoeren van beheersmaatregelen
 4. Evalueren van de genomen beheersmaatregelen
 5. Actualiseren van de risicoanalyse

Voor elk risico wordt ingeschat hoe groot de kans is dat dit zich voordoet en wat de gevolgen zouden zijn voor planning, financiën en kwaliteit. Hierbij wordt uitgegaan van een 5-puntsschaal. Op basis hiervan prioriteren we de risico's en te treffen beheersingsmaatregelen. Vervolgens benoemen we voor de grootste risico's concrete maatregelen en bewaken we de uitvoering van de maatregelen. Voor de verdere afspraken wordt verwezen naar het kader risicomanagement Emmen Vernieuwt (EV) van 3 augustus 2017. De volgende risico's worden al onderkend, en worden in de uitvoeringsfase van het programma nader uitgewerkt:

Welke risico's zien we?	Hoe groot?	Welke maatregelen treffen we?
Te weinig capaciteit voor uitvoering programma binnen de organisatie	Hoog	CMT goed meenemen en in stelling brengen. CMT en college scherpe keuzes laten maken.
Te weinig geld voor uitvoering programma	Hoog	Afschalen als vanuit Den Haag onvoldoende geld toegezegd wordt.
Actuele situatie in de wereld/ EU/NL verandert sneller dan wij kunnen meebewegen	Hoog	Plan flexibel houden en korte lijntjes tussen opdrachtgever en opdrachtnemer voor snelle opschaling en bijsturing indien nodig.
Door recessie is er onvoldoende financiële ruimte bij bedrijven om te kunnen investeren	Midden	Flexibiliteit in planning aanbrengen, zodat onderdelen naar achteren geschoven kunnen worden.
Onvoldoende capaciteit in de markt	Midden	De energietransitie kan in een stroomversnelling raken als de samenleving in beweging komt. Op regionaal niveau zijn overheden in gesprek over een aanpak om hierop voorbereid te zijn.
Organisatie als geheel is te weinig in staat tot vernieuwing	Laag	Hier wordt onder andere aan gewerkt d.m.v. aansluiten bij 'opgavegericht-, programmatisch en projectmatig sturen en werken' en in samenhang met andere programma's

8 Monitoring

Met de uitvoering van dit programmaplan willen we impact maken om een duurzaam, klimaatbestendig en circulair Emmen te bereiken. Om dit te kunnen sturen is monitoring nodig. Met monitoring meten we de voortgang van de benoemde doelen en van de projecten, processen en inspanningen. De programmaleider is primair verantwoordelijk voor de monitoring en verantwoording. De resultaten van de monitoring komen terug in de voortgangs- en jaarrapportages van Emmen Vernieuwt.

Monitoring op doelrealisatie

We gebruiken meetbare indicatoren voor de monitoring van de doelen. De manier van monitoren en de daaraan gekoppelde indicatoren passen bij deze integrale en interdisciplinaire opgave. Per indicator wordt een nulmeting gedaan, een aantal tussentijdse metingen en een eindmeting. In het algemeen wordt door het monitoren duidelijker wat projecten, processen en inspanningen bijdragen aan bepaalde programmadoelstellingen en in welke mate. Daarnaast draagt monitoring bij aan het zichtbaar maken van resultaten. Op basis van de monitoring kan waar nodig en mogelijk (bij-)sturing op de uitvoering plaatsvinden. De uitkomsten van het monitoren zijn belangrijke informatie bij het jaarlijks actualiseren van het faseplan (en indien nodig herijken van het programma). Bij het monitoren wordt gebruik gemaakt van (beschikbare) data.

Monitoring op voortgang inspanningen (projecten, processen, inspanningen)

De programmaleider voert overleg met de programma-, project-, procesmanagers, etc. over de voortgang van de realisatie van de in opdracht weggezette projecten, processen, inspanningen, etc. binnen de gestelde kaders en randvoorwaarden. De projecten, processen, inspanningen, etc. worden uitgewerkt en vastgelegd in projectopdrachten,

procesopdrachten, etc. Project-, procesmanagers, etc. rapporteren periodiek aan de programmaleider over de stand van zaken van de projecten, processen, etc. op het gebied van onder meer:

- Realisatie van de afgesproken prestaties
- Tijd (planning)
- Geld (budget)
- Kwaliteit
- Eventuele risico's
- Betrokkenheid van stakeholders
- Toekomstige ontwikkelingen

Rapportage

Het programmabureau Emmen Vernieuwt rapporteert aan het college en de gemeenteraad over de belangrijkste ontwikkelingen op programmaniveau en de voortgang van de realisatie van programmadoelen en de daaraan gekoppelde projecten, processen, inspanningen (op budget, planning en risico's). Deze rapportages zijn openbaar. Daarnaast wordt de raad maandelijks mondeling geïnformeerd door het college in de commissievergadering BME over de actuele ontwikkelingen binnen Emmen Vernieuwt.

9 Bronnen

Rijksoverheid, Klimaatakkoord, 2019, zie www.klimaatakkoord.nl
Emmen, 2022, Coalitieakkoord 2022-2206
Emmen, Strategienota Emmen 2030
Emmen, 2021, Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie
Emmen, 2021, Energienota
Emmen, 2021, Transitievisie Warmte
Emmen, Meerjaren onderhoudsplan (MJOP)
Rijksoverheid, 2019, Industrietafel klimaatakkoord
Rijksoverheid, 2019, Tafel Landbouw en landgebruik Klimaatakkoord
Regio Drenthe, 2021, RES 1.0
Emmen, 2015, Structuurvisie Zonneakkers
Emmen, 2022, 'Laad maar'; Uitrol laadinfrastructuur elektrische voertuigen gemeente Emmen 2022-2026
Provincie Drenthe, 2021, Mobiliteitsprogramma 2021-2030
Emmen, 2018, Fietsplan
Provincie Drenthe, 2021, Werkgeversaanpak provincie Drenthe
Rijksoverheid, 2019, Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA)
Emmen, 2022, Plan bodemdaling Nieuw Amsterdam
Rijksoverheid, 2016, Nederland Circulair
Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2020-2023
Emmen, 2021, Kadernota VANG
Provincie Drenthe, 2021, BOCE-bereikbaarheidsagenda 'Samenwerken aan een bereikbare regio'
Regionaal Mobiliteitsplan Drenthe 1.0

10

Colofon

Een uitgaven van gemeente Emmen, september 2022

Programmaplan Duurzaamheid, Energie en Klimaat

Tekst

Kernteam programma (Jaap Lobbezoo, Jeroen Dozeman, Matthijs de Jong, Wendy van der Veen)

Projectmanager

Dennis van Heteren

Figuren en afbeeldingen

Henk van Beilen, Carlein Maka (schrijver)

Opmaak

Henk van Beilen

Bijlage

Faseplan 2022-2023

Inleiding

In het programmaplan Duurzaamheid, Energie en Klimaat zijn de doelstellingen voor het programma opgenomen, de programmadoelen. Het realiseren van deze doelen voor 2050, zonder tussen doelen, is niet mogelijk, omdat de opgaven te groot en te complex zijn. Daarnaast is 2050 ver weg waardoor de urgentie niet of onvoldoende gevoeld wordt. Wat wel kan, is tussendoelen halen, op weg naar de doelen voor 2050. Doelen die de komende bestuursperiode gerealiseerd kunnen worden. Dit maakt het ook mogelijk om er concrete inspanningen (processen en projecten) aan te koppelen voor de komende jaren. Dit faseplan beschrijft de inspanningen voor 2022 en 2023.

Waarom dit faseplan

Dit faseplan 2022-2023 is een bijlage bij het meerjarig programmaplan voor het programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat. In het faseplan staan de inspanningen voor 2022 en 2023 van alle projecten en processen die toewerken naar de uiteindelijke programmadoelen. In dit faseplan zitten voornamelijk inspanningen die de gemeente nu al uitvoert. Dat is niet zo vreemd, want we beginnen niet vanaf nul. Er wordt al langere tijd gewerkt aan doelstelling op het gebied van de thema's Energietransitie, Klimaatadaptatie en Circulaire Economie. Hoewel per thema verschilt hoe ver we met het thema zijn.

Status van het faseplan

Dit faseplan wordt gelijktijdig vastgesteld met het programmaplan. Het faseplan is een bijlage, en wordt jaarlijks herijkt. De doelen uit het programmaplan worden niet jaarlijks herijkt, maar alleen als dat door nieuwe inzichten of grote veranderingen in de omgeving nodig is. Het faseplan wordt vastgesteld door het college van B&W en de gemeenteraad ontvangt dit ter informatie.

Programmalijn gebouwde omgeving	
Omschrijving inspanning	Rol Gemeente
Ervaring en kennis uit RREW-aanpak borgen in structurele aanpak energiebesparing en aanpak energie-armoede	uitvoeren
Kennis- en leertraject Publieke Ontzorging in Rietlanden doorlopen, ervaring borgen in WUP's	uitvoeren
Uitvoering van de proeftuinen Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe, ervaring borgen in WUP's	uitvoeren
Opstellen van een plan van aanpak voor vijf wijkuitvoeringsplannen, ism inwoners en stakeholders.	faciliteren
Opleiden 120 energie-coaches	uitvoeren
Met woningcorporaties wederzijdse verduurzamingsafspraken in nieuw Lokaal Akkoord vastleggen en uitvoeren	samenwerken
Programma verduurzaming gemeentelijk vastgoed uitvoeren	uitvoeren
Warmtenet: verkennen haalbaarheid in business case, bepalen eigen rol, verbinden vraag en aanbod	onderzoeken
Onderzoeken en faciliteren mogelijkheden geothermie voor glastuinbouw irt gebouwde omgeving	onderzoeken

Programmalijn industrie en bedrijvigheid	
Omschrijving inspanning	Rol Gemeente
Initiëren overlegstructuur voor publiek-private samenwerking	initiëren
Verbinden kennis & onderwijs in een PPS	faciliteren
Mede ontwikkelen visie en agenda PPS	samenwerken
Activeren bestaande werkgroep warmtenet	initiëren
Verkennen haalbaarheid warmtenet in business case	samenwerken
Verbinden industrie (privaat) met warmtevraag gebouwde omgeving (publiek)	initiëren
Meehelpen met: onderzoek opties energie-efficiency, ontwikkeling pva & uitvoering	samenwerken
Identificeren 10 grootste energie-verbruikende bedrijven. Via convenant tot acties komen.	samenwerken
Uitvoeren projecten GZI-Next (waaronder electrolyser, zonnepark, waterstofpunt)	faciliteren
Ondersteunen reductie aardgasverbruik Getec via vergunningverlening	faciliteren
Inzicht krijgen in energie infra behoefte, organiseren regionale & nationale afstemming	samenwerken
Samen pva ontwikkelen regionale oplossingen	samenwerken
Lobbyen voor stimuleringsfondsen en subsidies, het stimuleren van innovatie in bedrijven en onderwijs.	Lobby

Programmalijn glastuinbouw	
Omschrijving inspanning	Rol Gemeente
Participeren in onderzoeksproces van marktpartijen naar haalbaarheid geothermie als bron voor verduurzaming	onderzoeken
Onderzoek koppeling warmtenet en industrie (warmtenet en afvang en gebruik CO2)	samenwerken
Uitvoeren Stimuleringsregeling Glastuinbouw Emmen (SGE)	uitvoeren
Gezamenlijke verkenning gebiedsgerichte aanpak voor verduurzaming glastuinbouw	initieëren

Energieopwek en infrastructuur	
Omschrijving inspanning	Rol Gemeente
Intensiveren lobby richting netbeheerders	lobby
Routekaart elektriciteitsnetwerk verbreed met vraag hernieuwbare energie	uitvoeren
Bestemmingsplanprocedure Hoogspanningsstation Nw A'dam/ Veenoord	uitvoeren
Overleg met Enexis voor vergroten middenstation Veenoord	initieëren
Faciliterende en planologische rol bij initiatieven opwek hernieuwbare energie	faciliteren
Wind- en Zonfonds Pottendijk oprichten	uitvoeren
Vertalen doelen naar Omgevingsvisie	uitvoeren
Vertalen RES naar instrumenten Omgevingswet	uitvoeren
Met Ondernemend Emmen, provincie, Enexis zon op bedrijfsdaken verder vormgeven	initieëren
Structuur opzetten voor faciliteren en ondersteunen lokale energie-projecten	faciliteren
Opstellen beleidskader Financieel Meedoen voor realisatie zonneroute A37	uitvoeren
Opstellen inkoopdocument t.b.v. maatschappelijke tender Zonneroute A37, (marktconsultatie 2022)	uitvoeren
Participatieplan Lokaal eigendom Zonneroute A37 vastgesteld (VVE actief)	uitvoeren
GZI Next verder ontwikkelen, inclusief H2 vulpunt	faciliteren
Actualiseren Beleidsregel Maatschappelijk draagvlak bij wijken en dorpen	uitvoeren
Intensiveren lobby productie/inzet H2 (onrendabele top) in Brussel en Den Haag	lobby

Programmalijn duurzame mobiliteit	
Omschrijving inspanning	Rol Gemeente
Aanbesteden nieuwe concessie openbare laadpalen	uitvoeren
Arrangeren collectieve groepsinkoop voor semipublieke locaties	uitvoeren
Verduurzamen eigen wagenpark	uitvoeren
Opstellen subsidieregeling sloop vervuilende auto's	uitvoeren
Opstellen SUMP (Sustainable Urban Mobility Plan)	uitvoeren
Opstellen uitvoeringsplan Regionaal Mobiliteits Plan	uitvoeren
Realiseren 400 extra stallingsplaatsen en 24 uren fietsenstalling op station	uitvoeren
Twee plannen maken voor doorfiets-routes	uitvoeren
Opstellen en uitvoeren aanpak voor meer forenzen op de fiets	uitvoeren
Bij grootschalige wegwerkzaamheden inzetten op duurzame of minder mobiliteit	uitvoeren

Klimaatadaptie

Programmalijn wateroverlast	
Omschrijving inspanning	Rol Gemeente
Deelname actie Steenbreek door gemeente Emmen	faciliteren
Klimaatadaptatie opnemen in prestatieafspraken met corporaties	uitvoeren
Klimaatadaptatie vertalen naar Omgevingsvisie en Omgevingsplan	samenwerken
Opstellen Regionale Adaptatiestrategie (RAS)	uitvoeren
Opstellen regenwaterplan voor woonwijk Bargeres	samenwerken
Monitoren geplaatste regen-meters	uitvoeren
Vier projecten Subsidie impuls gelden DPRA aanvragen	uitvoeren

Energieopwek hittestress	
Omschrijving inspanning	Rol Gemeente
Deelname actie Steenbreek door gemeente Emmen	faciliteren
Klimaatadaptatie opnemen in prestatieafspraken met corporaties	uitvoeren
Klimaatadaptatie vertalen naar Omgevingsvisie en Omgevingsplan	samenwerken
Opstellen Regionale Adaptatiestrategie (RAS)	uitvoeren
Vier projecten Subsidie impuls gelden DPRA aanvragen	samenwerken
Klimaatadaptieve uitvoering bebossingsstrategie Provincie Drenthe	uitvoeren

Energieopwek droogte	
Omschrijving inspanning	Rol Gemeente
Deelname actie Steenbreek door gemeente Emmen	faciliteren
Uitvoeren bodemloket Droogte	uitvoeren
Klimaatadaptatie opnemen in prestatieafspraken met corporaties	samenwerken
Klimaatadaptatie vertalen naar Omgevingsvisie en Omgevingsplan	uitvoeren
Opstellen Regionale Adaptatiestrategie (RAS)	samenwerken
Opstellen regenwaterplan voor woonwijk Bargeres	uitvoeren
Vier projecten Subsidie impuls gelden DPRA aanvragen	uitvoeren
Klimaatadaptieve uitvoering bebossingsstrategie Provincie Drenthe	samenwerken
Bodemdaling-problematiek Veenkoloniën blijven agenderen provinciaal en nationaal	lobby
Uitvoeren inspanningen project bodemdaling Nieuw Amsterdam	uitvoeren

Voor circulaire economie hebben we nog geen volledig overzicht met inspanningen. De eerste stap voor dit thema is het ontwikkelen van strategisch beleid, en op basis daarvan kiezen voor de meest kansrijke aanpak.

Colofon

Een uitgave van de gemeente Emmen

Bezoekadres

Raadhuisplein 1, 7800 RA Emmen
Telefoon: 14 0591

gemeente.emmen.nl
gemeente@emmen.nl